

Vattenriket i fokus 2026:03

Gullstånds i Kristianstads Vattenrike 2025 – årsrapport

Kjell-Arne Olsson

Titel:	Gullstånds i Kristianstads Vattenrike 2025 – årsrapport
Utgiven av:	Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Författare:	Kjell-Arne Olsson
Kartunderlag:	Eniro.se
Copyright:	Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike
Upplaga:	Endast pdf-version på vattenriket.kristianstad.se
Rapportserie:	Rapportserien Vattenriket i fokus: 2026:03
ISSN:	1653-9338
Layout:	Författaren
Omslagsbild:	Kjell-Arne Olsson (Gullstånds på Kvarnäsvisken, juli 2025)

Innehåll

Förord.....	4
Sammanfattning	5
Inledning.....	6
Syfte och målsättning.....	6
Material och metoder	7
Resultat	8
Norra Lingenäset	8
Härlövs ängar	11
Kvarnäsvisken	13
Lille sjö.....	16
Nya bron i Yngsjö	20
Naturum.....	22
Provyta invid naturumbron	24
Årummet norr om naturum.....	26
Diskussion	27

Förord

Gullstånds är en av Kristianstads Vattenrikes mest karaktäristiska kärlväxter. Arten har sina viktigaste nordiska förekomster i området och är samtidigt klassad som sårbar, vilket gör en långsiktig och systematisk uppföljning särskilt angelägen.

Denna rapport sammanfattar resultaten av 26 års årlig inventering av gullstånds på ett antal utvalda lokaler i Kristianstads Vattenrike. Uppföljningen ger värdefull kunskap om hur artens blomning och beståndsutveckling påverkas av bland annat variationer i vattenstånd, hävd samt angrepp av karminspinnare. Materialet visar tydligt hur snabbt bestånden kan försvagas under ogynnsamma förhållanden, men också att arten har god förmåga att återhämta sig när förutsättningarna förbättras.

Syftet med rapporten är att bidra med ett kunskapsunderlag för fortsatt övervakning samt ge stöd inför framtida skötsel- och bevarandeåtgärder för gullstånds i Kristianstads Vattenrike.

Ett stort tack riktas till Kjell-Arne Olsson, vars långvariga engagemang gjort denna studie möjlig. Genom att varje år under hela uppföljningsperioden inventera gullstånds har han bidragit med ovärderlig kunskap om en av Vattenrikets mest speciella växter.

Pyret Ovesson
Naturvårdsförvaltare/-samordnare
Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike

Sammanfattning

Under de tjugosex år som min uppföljning av gullstånds *Jacobea paludosa* (*Senecio paludosa*) pågått har tydliga mönster framträtt. Långvariga högvatten gör att bestånden försvagas, att blomningen följande år blir dålig och att det kan ta flera vegetationssäsonger innan bestånden återhämtat sig. Svängningarna i antalet blommande stänglar korrelerar väl med de långvariga högvatten som inträffade vintern 2001/2002, sommaren 2007 samt vintern 2020. (Se diagrammen för Norra Lingenäset, Härlövs ängar och Kvarnäsviken). Vidare har uppföljningen visat att gullstånds är känslig mot kraftigt bete. Kvarnäsviken och de hävdade delarna av Norra Lingenäset visar att antalet blommande stänglar kan försvinna helt vid ett alltför intensivt bete (se diagrammen för dessa lokaler). Därför är det mycket glädjande att gullstånds åter blommat fint vid Kvarnäsviken sedan 2016 och att den även blommat vid Norra Lingenäset åtta av de senaste nio åren (dock mycket sparsamt och endast i den ohävdade fållan på denna lokal). Utvecklingen vid Kvarnäsviken visar trots allt att gullstånds har förmåga att återkomma på en lokal. Dock börjar al- och videsly växa till sig här, varför en ny röjning är angelägen för att bibehålla den rika blomningen i framtiden.

Lokalen vid Lillesjö, samt Härlövsängar och området kring naturum, har visat på en tredje faktor som kan påverka antalet blommande stänglar av gullstånds kraftigt (se diagrammen för dessa lokaler). Här är det larver av karminspinnare, vilka har *Jacobea*- och *Senecio*-arter som värdväxt, som kan påverka artens vitalitet negativt. De senaste sexton åren finns det varken några spår av fjärilen eller av gullstånds vid Lillesjö. Efter Lillesjö har karminspinnare även noterats på gullstånds vid Udden i Kristianstad samt vid naturum och Härlövs ängar i Kristianstad (Årummet NR). De senaste åren har vi med tillfredsställelse kunnat se att många bestånd av gullstånds i Vattenriket inte är angripna av karminspinnare. Speciellt glädjande var det att inga larver noterats på beståndet på Härlövs ängar de senaste två åren. Dessa har tidigare varit svårt angripet av fjärilslarverna. Förhoppningsvis är detta ett tecken på att invasionen avklingat och att det i framtiden kan bli en balans mellan arterna. Förutom från NR Årummet (där bl.a. naturum ligger) har karminspinnare endast noterats från några få lokaler i Kristianstads kommun i Artportalen de senaste åren, alla långt från kända förekomster av gullstånds.

Av de fyra ursprungliga lokalerna som valdes ut för årlig uppföljning år 2000 har tre förändrats högst väsentligt under de år som förflutit. Därför har det uppstått ett behov att hitta nya referenslokaler för uppföljning. Dessa ska helst vara ohävdade och gärna vara lättillgängliga vilket väsentligt underlättar inventeringarna. De beskrivna ytorna vid naturumbron och nya bron vid Yngsjö ingår nu som nya referensytor. Även det röjda området i Årummet norr om naturum kontrolleras årligen för att se om gullstånds möjligen förmår etablera sig här.

Sammanfattningsvis kan sägas att blomningen av gullstånds, förutom vid Kvarnäsviken, i år har varit ganska dålig och i paritet med de svaga åren 2020–2021. Den förhållandevis dåliga blomningen dessa två år kan vara en konsekvens av det höga vattenståndet i februari och mars 2020, som var den andra gången sedan 1998 det översteg 2 m (2,09 resp. 2,08 m.ö.h.). Senast var 2002 då vattenståndet i februari uppmättes till 2,24 m.ö.h. Därtill kommer att röjningarna vid naturum, tillsammans med angrepp av karminspinnare, hållit tillbaka antalet blommande plantor väsentligt under senare åren. Dock är det glädjande att antalet blommande stänglar åter ökat här i år.

Inledning

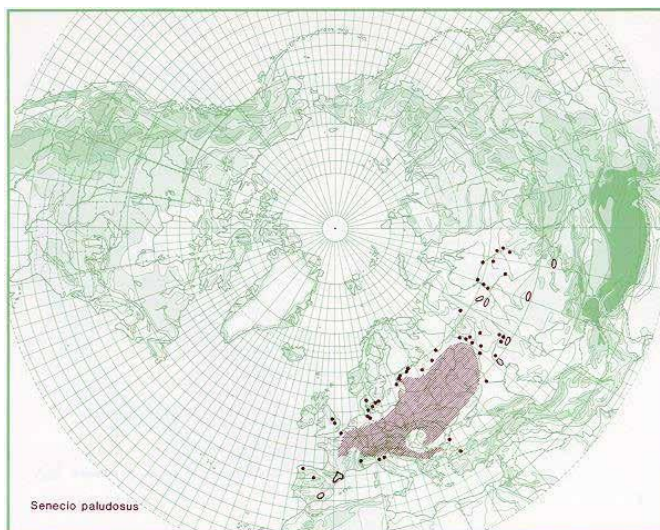
År 2000 inventerades ett antal lokaler för gullstånds i Kristianstads Vattenrike. För att kunna följa beståndsutvecklingen över en längre period valdes fyra lokaler ut för årlig kontroll. Dessa lokaler är belägna vid Norra Lingenäset, på Härlövs ängar, vid Kvarnäsvisken samt vid Lille sjö söder om Yngsjö. Lokalerna valdes för att de då saknade hävd och därför skulle ge en än bättre bild av "årsmånens" inverkan på blomningen än hävdade lokaler skulle ge. Senare har högrötsängarna vid naturum tillkommit i uppföljningsarbetet. Numera är dock lokalen vid Kvarnäsvisken och större delen av Norra Lingenäset sedan åtskilliga år tillbaka hävdade genom bete. Sedan drygt tio år tillbaka följs även några bestånd vid nya bron i Yngsjö, samt en mindre yta invid naturum, årligen upp.

Årets räkning är den 26:e på de ursprungligt utvalda lokalerna och den 17:e vid naturum.

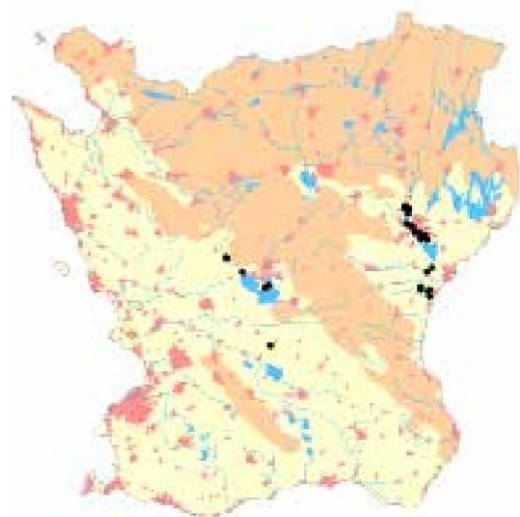
Syfte och målsättning

Gullstånds är en av landets ovanligaste växter och är klassad som Sårbar (VU) i *Rödlistade arter i Sverige 2020*. I Norden förekommer den endast i Skåne. Gullstånds har några få och individfattiga förekomster i Kävlingeåns (senast noterad 1995) och Rönneås vattensystem, men har sina flesta och rikaste lokaler i Kristianstads Vattenrike i anslutning till Helgeå, från Araslövssjön i norr till Gropahålet i söder, en stäcka på omkring 30 kilometer.

Då gullstånds har sina huvudsakliga nordiska förekomster i Kristianstads Vattenrike och blivit något av en karaktärsart för biosfärområdet och Kristianstads kommun, är det viktigt att ha en kontinuerlig övervakning på arten. Inte minst är detta viktigt för att kunna vidta åtgärder om hot mot arten uppstår. Sådana åtgärder kan utgöras av exempelvis ändrad hävd, röjningar och stödutplanteringar.

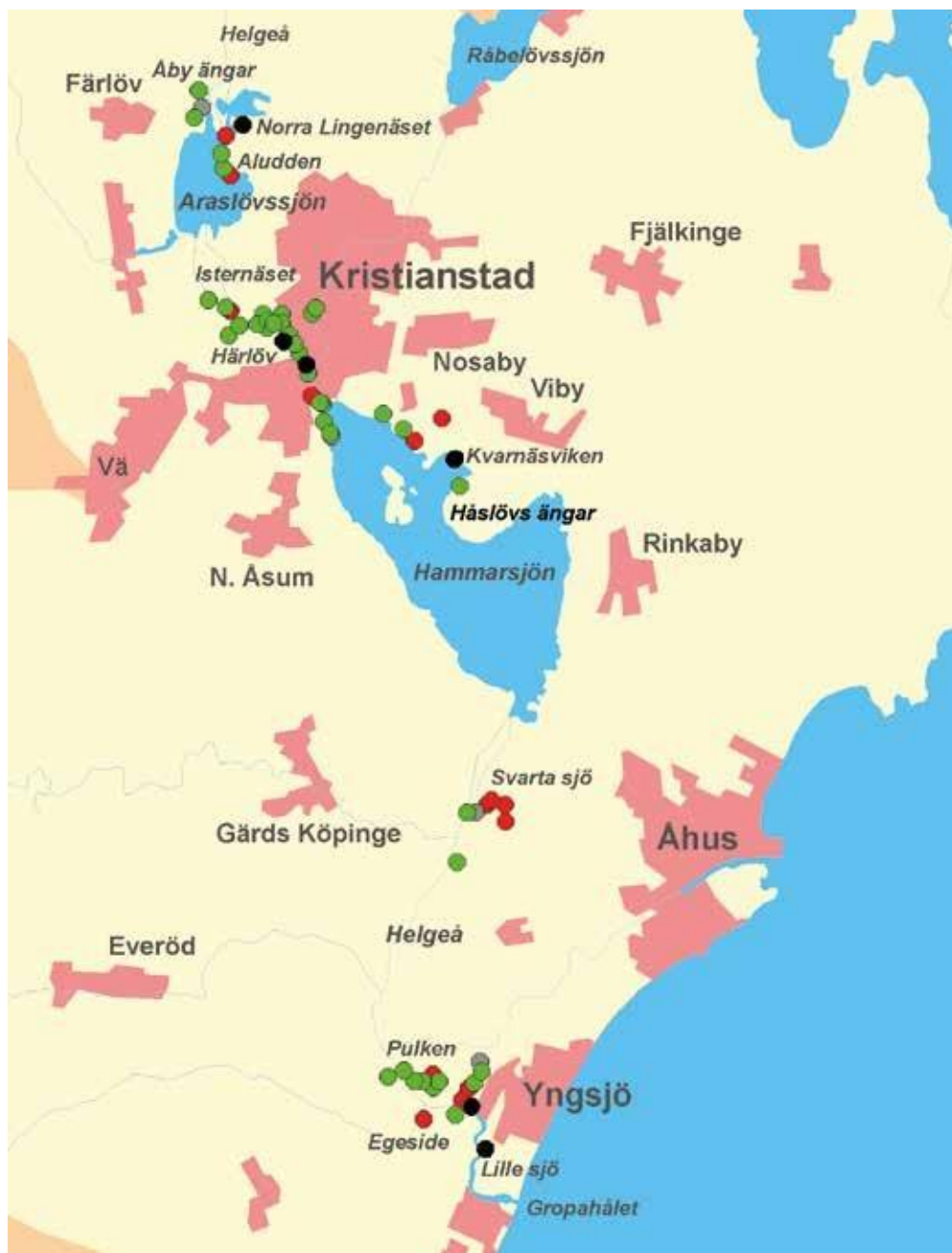
Världsutbredningen för gullstånds enligt Hultén & Fries 1986.

Gullstånds i Skåne (och Norden) 1989–2005 enligt *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning* (Tyler m.fl. 2007).

Material och metoder

Ursprungslokalernas lägen och areal är angivna med koordinater och utritade på kartor i gullståndsrapporten från 2000. Liksom tidigare har antalet blommande skott inom lokalerna räknats/uppskattats. På individrika lokaler har antalet ofta uppskattats genom att räkna antalet på en mindre yta och extrapolera utifrån detta.

Gullstånds i Kristianstads Vattenrike efter 1989.

- = återfunnen 2018–2023
- = inte återfunnen 2018–2023
- = förekomster med årlig uppföljning

Resultat

Norra Lingenäset

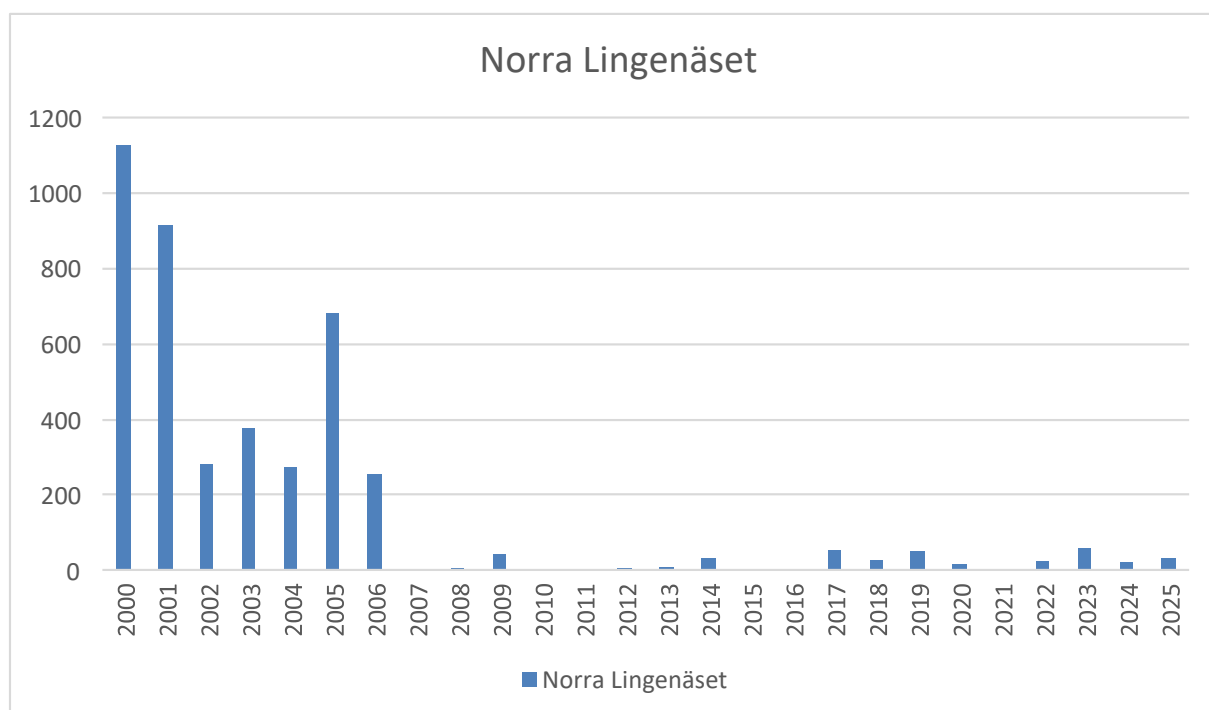
Under de första åren under 2000-talet var Norra Lingenäset en rik lokal för gullstånds med årligen flera hundra blommande stänglar. Området var då, sedan många decennier tillbaka, ohävdad. Omkring 2005 hägnades området och bete infördes. En yta centralt i betesmarken avhjägnades från hävd för att på så sätt gynna gullstånds.

Sommaren 2007 rådde ett extremt vattenstånd som gjorde att blomningen av gullstånds uteblev helt detta år. Som förväntat var blomningen mycket svag även 2008, då endast 3 blommande stänglar noterades inom det ohävdade, inhägnade området. 2009 hade arten återhämtat sig något. 41 stänglar blommande vid Norra Lingenäset, varav 38 inom den ohävdade, centrala delen. 2010 kunde man förvänta sig att antalet blommande stänglar skulle ha ökat än mer inom detta område. Det var därför förvånande att ingen gullstånds fanns på lokalen varken 2010 eller 2011 (gullstånds hade i övrigt riklig blomning på ohävdade lokaler dessa år). 2012 fanns det 5 blommande stänglar inom det inhägnade området som 2013 ökat till 7 stänglar och 2014 till 32 stänglar på det ohävdade området, de flesta i den östra delen. De senaste tio åren har antalet blommande stänglar vissa år uteblivit helt eller som mest uppgått till drygt femtio. I fjor kunde jag räkna till 18 blommande stänglar, alla inom den centrala, inhägnade fållan. Denna domineras helt av rörfen och vasstarr. I år noterades 30 stänglar här.

Under en del år har betet uteblivit helt eller varit mycket svagt. 2018 var stängslen, både kring det centrala området och kring hela betesfållan, i dåligt skick och bitvis nedrivna. Sedan 2021 är emellertid alla stängsel renoverade och området betas åter. Dock är hävden svag. Det är en smula märkligt att gullstånds inte kunnat återhämta sig och även blomma utanför det lilla, inhägnade området. Det är nu drygt 15 år sedan jag iakttog gullstånds på den betade delen.

Sedan 2007 är antalet blommande stänglar mycket få eller inga alls och varit inskränkta till den centrala ohävdade ytan som domineras av bl.a. rörflen.

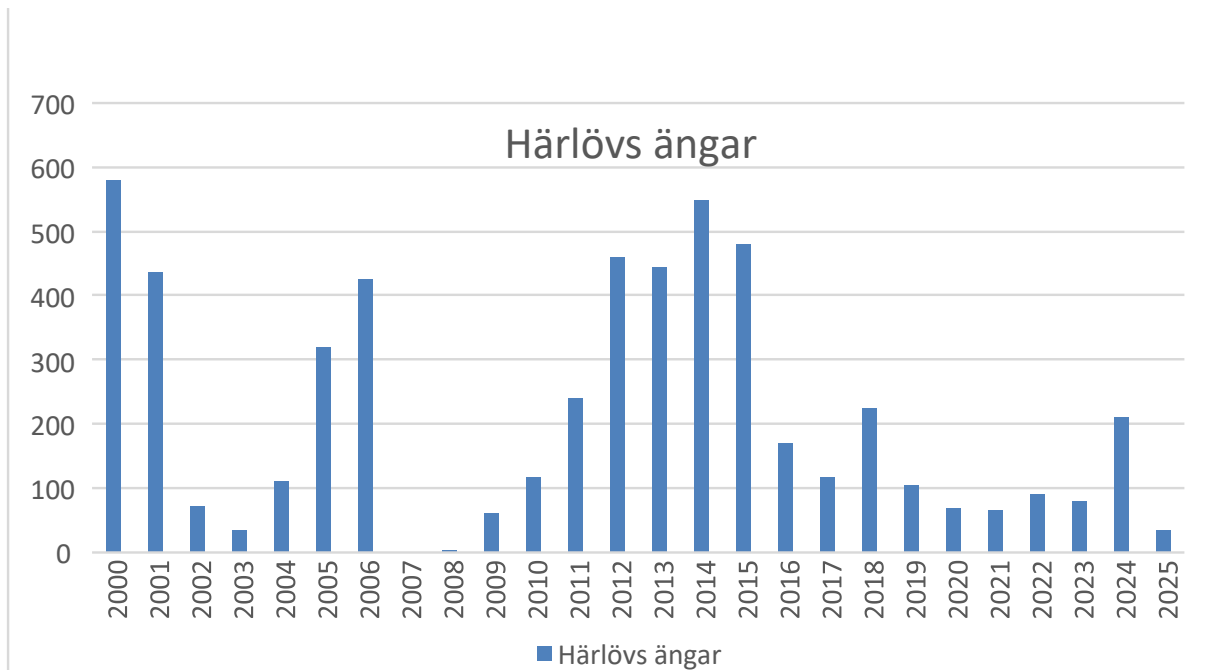
Inom parentes anges antalet blommande stänglar 2024.

Härlövs ängar

Inom den utlagda provytan om ca 140 m² ökade blomningen från bottenåret 2003 och fram till 2006. 2007 var hela området översvämmat och några blommande plantor av gullstånds kunde inte noteras detta år. 2008 fanns det som väntat endast några få (3 stycken) blommande stänglar inom provytan. 2009 hade en viss återhämtning skett och antalet blommande stänglar ökade kommande år för att 2014 åter vara på topp med över 500 blommande stänglar. Dessvärre upptäckte jag detta år omkring 10 larver av karminspinnar. I området ökade karminspinnaren följande år och antalet blommande gullstånds var ganska måttligt dessa år. 2023 räknade jag in ca 80 visnande och döende stänglar, alla angripna av karminspinnare. Även norrut, mot Lillrännan, kunde jag bara se några få blommande gullstånds, vilket var mycket färre än tidigare. Efter denna nedslående syn för två år sedan, var det därför extra glädjande att i fjor mötas av ett hav av kraftiga och rikblommande gullstånds. Jag kunde räkna till drygt tvåhundra blommande stänglar och kunde inte upptäcka en enda larv av karminspinnare. Tyvärr kunde jag bara se 35 stänglar i år, men dessa var även nu fria från karminspinnarlarver. Att dessa tycks ha försvunnit från lokalen efter tidigare års massangrepp är svårförklarligt, men förhoppningsvis förblir lokalen fri från karminspinnare även i framtiden.

I år var antalet blommande gullstånds betydligt färre på Härlövs ängar jämfört med 2024. Dock var det glädjande att inga larver av karminspinnarens gick att upptäcka i år liksom i fjol.

Inom parentes anges antalet stänglar 2024.

Kvarnäsvisken

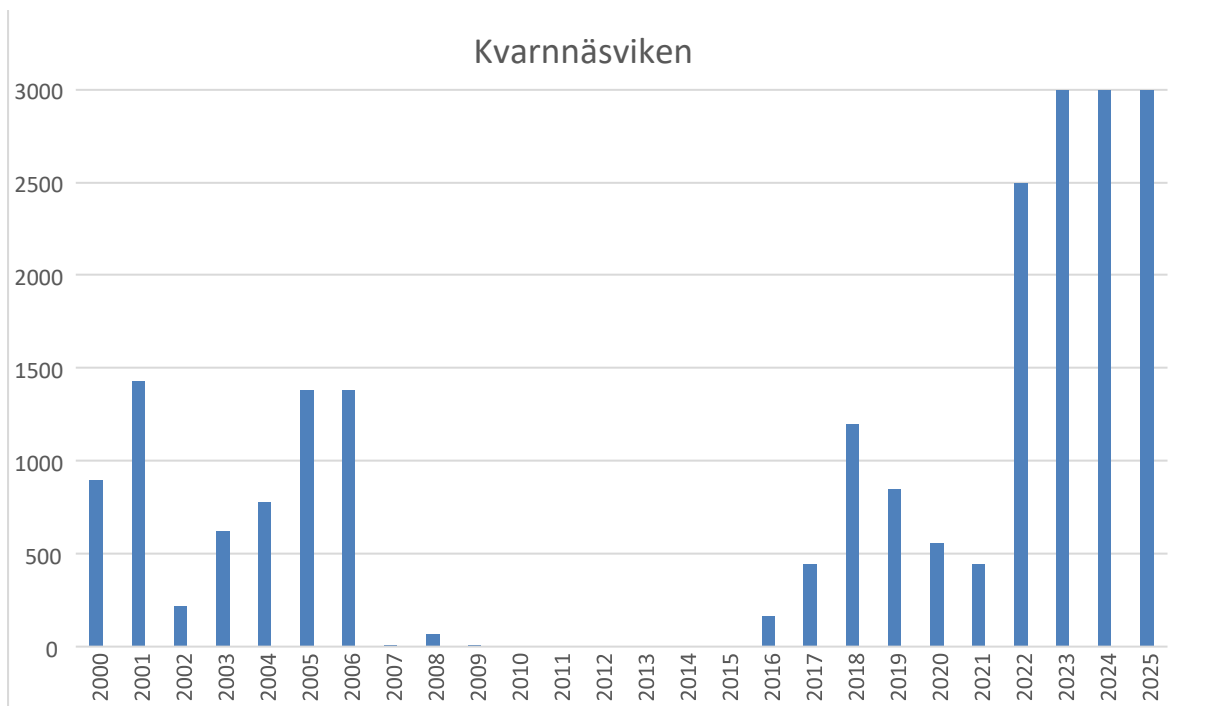
Bestånden längs Kvarnäsvisken var i början av 2000-talet rikblommiga, men 2007 var situationen densamma som vid Norra Lingenäset och Härlöv, dvs. inte en enda stängel av gullstånds kunde upptäckas på grund av det extrema sommarhögvattnet. 2008 blev situationen något ljusare även om det sammanlagda antalet blommande stänglar var mycket lågt. Den östra delen som detta år hävdades för första gången var tydligt betespåverkat och här kunde endast 2 blommande stänglar av gullstånds upptäckas. I den del som fortfarande var ohävdad noterades 68 stänglar 2008. 2009 var hela området betat och endast 11 avbitna stänglar kunde noteras längs i nordväst. Från 2010 och fram t.o.m. med 2015 kunde jag inte notera någon gullstånds alls vid Kvarnäsvisken (2014 besöktes lokalen inte), något jag tolkar som ett tydligt exempel på att gullstånds inte klarar ett intensivt bete. 2015 betades inte lokalen med de öppna, jämna gräsytorerna var slagna av maskin.

När jag besökte Kvarnäsvisken i 2016 såg jag inte till några betesdjur men området föreföll ha blivit extensivt hävdad tidigare under året. Strandkanten var opåverkad av bete och tramp så att högorter, starr-arter och busksly kunnat återhämtat sig efter den tidigare så intensiva hävden och de kraftiga röjningarna ett knappt decennium tidigare. Till min stora glädje och förvåning blommande gullstånds åter vackert utmed en lång sträcka av Hammarsjöns strand. Sammanlagt kunde jag räkna till omkring 170 blommande stänglar 2016. Detta visar att gullstånds trots allt har förmåga att återkomma på en lokal där jag mer eller mindre dömt ut den som försvunnen. Glädjen fortsatte även 2017–2022 med riklig blomning. Både i år och de senaste åren har antalet blommande stänglar varit rekordartat, minst 3 000 (säkert fler).

Området betas (och slås vissa år) men med bara en liten påverkan på den yttre strandremsan. Vid årets besökstillfälle fanns här inga betesdjur, men ifjor blev de plana ytorna slagna med maskin. Fortsätter området att hävdas med detta hävdtryck ter sig framtiden ljus för gullstånds vid Kvarnäsvisken. Dock börjar slyet växa till sig och bör röjas bort någon av de närmast kommande vintrarna. Även i år var bestånden av gullstånds högvuxna och friska. Jag har aldrig sett några karminspinnarlarver vid Kvarnäsvisken.

De senaste åren har gullstånds blommat mycket rikligt vid Kvarnåsviken.

Inom parentes anges antalet blommande stänglar 2023.

Lille sjö

Den lilla lokalen vid Lille sjö var fram till och med 2005 en rik lokal där antalet blommande stänglar årligen kunde räknas till åtskilliga hundra. 2006 sjönk emellertid antalet stänglar drastiskt. Den dåliga blomningen kunde knappast bero på högt vattenstånd då lokalen inte varit drabbad av samma översvämningar som växtplatserna längre uppströms Helgeå. De få blommande stänglar jag kunde finna 2006–2008 stod alla i kantzonen mellan sumpskogen och vassarna. I vassen, som tidigare hyst de flesta exemplaren, fann jag stänglar där korgar och blad var uppätta och utsatta för någon form av angrepp. Vid de årliga besöken, som gjordes i början av augusti, kunde jag inte se några som helst spår av skadedjur. Jag funderade på om det exempelvis kunde vara sniglar som angrep plantorna. 2009 besökte jag lokalen några veckor tidigare än vanligt och då kunde jag se vad det var som förödde gullståndsplantorna. På nästan alla stänglar jag kunde finna fanns mängder av svart- och gulrandiga fjärilslarver. Vilken art det kunde vara hade jag emellertid ingen aning om. Efter kontakt med Sven Birkedal, Åhus, stod det snart klart att gullståndsplantorna var angripna av karminspinnare *Tyria jacobaeae*.

Enligt Nationalnyckeln är karminspinnaren en ovanlig art som i Norden förekommer lokalt i de södra delarna av Sverige, i södra Norge och på Jylland i Danmark. I Sverige har de flesta fynden av fjärilen gjorts i sydöstra Södermanland och på Gotland. Karminspinnaren lever nästan uteslutande på arter av släktena *Jacobeia* och *Senecio*, i Norden mest på stånds *Jacobeia vulgaris*. I Mellaneuropa har den även rapporterats från gullstånds *J. paludosa*. Fyndet av karminspinnare på gullstånds vid Lillesjö var med andra ord det första i Sverige och Norden. Följande år kunde karminspinnare dessvärre observeras på flera platser i Kristianstadstrakten.

I slutet av juni 2010 besökte jag lokalen tillsammans med Sven Birkedal och då kunde vi notera 5–6 flygande karminspinnare, men inga spår av gullstånds vars stänglar borde ha börjat växa upp vid denna tidpunkt. I slutet av juli besökte jag åter lokalen men kunde inte notera några stänglar av gullstånds (och följaktligen inga fjärilslarver heller). Allt sedan dess har varken larver, fjärilar eller gullstånds observerats på lokalen vid Lillesjö, som dessutom förefaller växa igen alltmer från år till år.

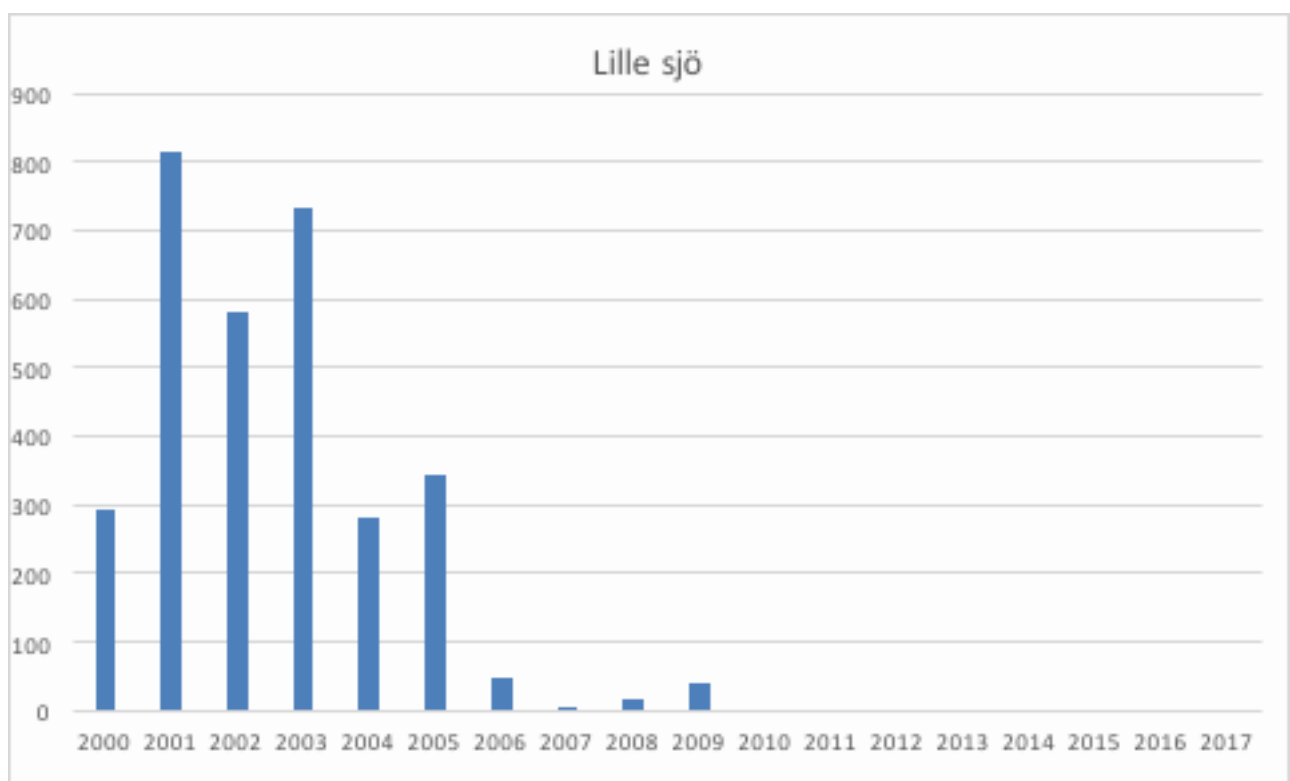
Den tidigare rika lokalen för gullstånds vid Lillesjö är idag kraftigt igenvuxen. Det har gått drygt 15 år sedan gullstånds senast sågs till här.

Karminspinnare *Tyria jacobaeae*.

Foto: Torbjörn Östman, ArtDatabanken.

Utbredningen för karminspinnare.

Tyria jacobaeae i Sverige. Från Skåne har 783 observationer rapporterats till till ArtDatabanken t.o.m. juli 2024.

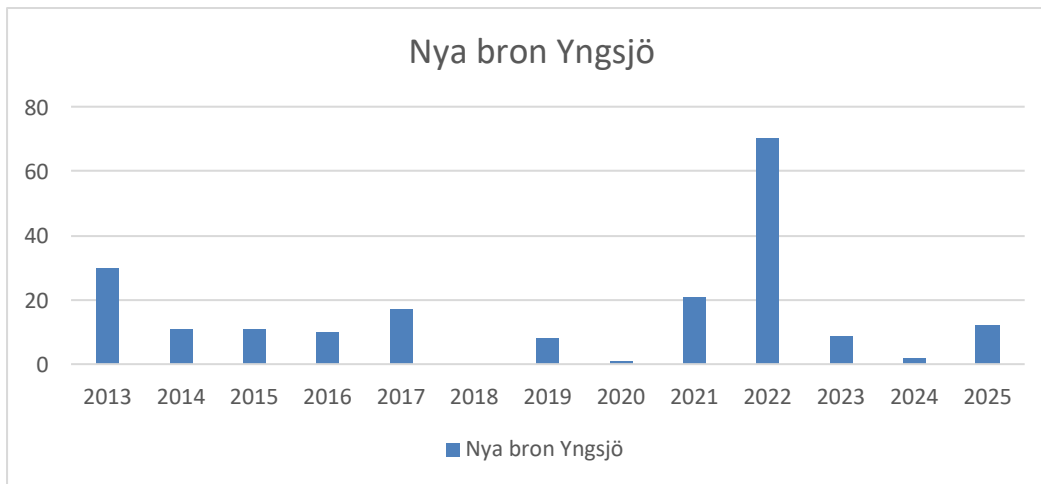
Nya bron i Yngsjö

Sedan tretton år tillbaka har jag besökt några förekomster av gullstånds vid nya bron i Yngsjö, som är de som ligger närmast Lillesjö-lokalen. Dessa bestånd har hela tiden varit välmående och inte angripna av karminspinnare.

På lokalen vid Yngsjö fanns två bestånd om vardera ca 15 blommande stänglar 2013. Mellan 2014 och 2021 var antalet blommande stänglar ganska få, som lägst 2018, då jag inte kunde upptäcka en enda stängel av gullstånds, som högst drygt tjugo 2021. Året efteråt var förekomsten än rikare med ca 70 stänglar utmed kanten av vassarna. Något 100-tal meter längre åt nordväst kunde man även ana ett rikt bestånd av gullstånds. Denna förekomst har jag varken förr eller senare lagt märke till. De senaste tre åren har antalet blommande stänglar åter varit väldigt få; i år bara 12 blommande stänglar. Det tidigare rikblommiga beståndet precis invid det nordvästliga brofästet har jag inte sett till alls under de senaste åren.

Endast ett fåtal blommande stänglar av gullstånds kunde noteras i kanten av vassarna mot f.d. Yngsjösjön i år. Antalet plantor och var på lokalen de dyker upp varierar från år till år.

Inom parentes anges antalet blommande stänglar 2023.

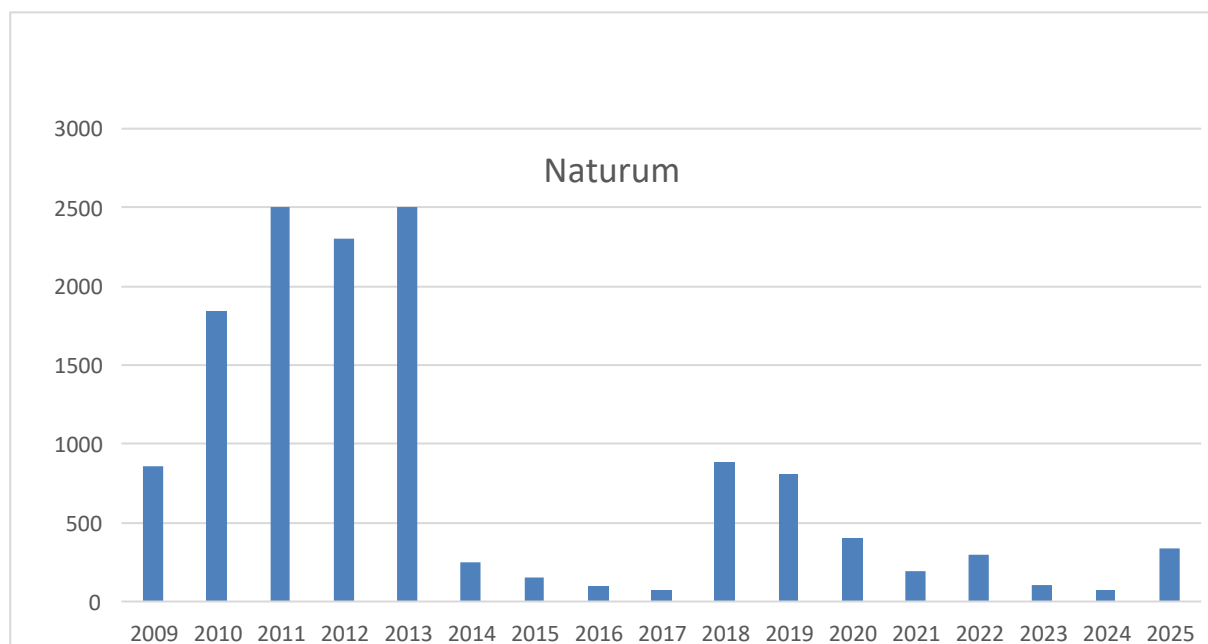
Naturum

Bestånden vid naturum inventerades och koordinatsattes för första gången 2009. Förutom en blommande stängel söder om naturum fanns alla blommande bestånd i högrötsängen mellan den nygrävda sjön och buskagen av gråvide i norr. 2009 noterades över 800 blommande stänglar i detta område. Gullstånds fortsatte därefter att öka så att det sammanlagda antalet blommande stänglar uppskattades till över 2 000 åren 2011–2013 på högrötsängen norr om naturum. Därefter minskade antalet blommande stänglar drastiskt. 2015 kunde jag konstatera att många plantor var kraftigt angripna av larver av karminspinnare. 2016 kunde jag endast notera ca 100 blommande stänglar i området kring naturum och 2017 endast omkring 70. Den stora tillbakagången för gullstånds i området 2014–2017 vill jag främst skylla på angreppen av karminspinnare. Därför var det förvånande att gullstånds åter blommade rikligt vid naturum 2018. Jag uppskattar att antalet blommande stänglar uppgick till omkring (eller mer än) 900 och även 2019 och 2020 blommade gullstånds ganska rikligt. De senaste åren har blomningen åter varit sparsam, men i år kunde glädjande nog närmare 300 stänglar räknas in. Dock är det möjligt att ett antal stänglar, som inte gått i blom till följd av ev. angrepp av karminspinnare, missats under inventeringen.

Ett påtagligt hot mot gullstånds kring naturum har varit den kraftiga igenväxningen med gråvide inte minst utmed naturumbron. Flera bestånd av gullstånds har försvunnit härifrån under senare åren. 2021 genomfördes omfattande röjningar av gråvide i området. Detta gjorde att stora delar var kraftigt påverkade och antalet blommande stänglar de närmast följande åren var få. Årets ökning kan vara en positiv effekt av röjningarna som gjordes för 4 år sedan. I framtiden är det en förhoppning att röjningarna får ytterligare positiv inverkan på bestånden av gullstånds så att dessa åter kan komma upp i det antal som fanns här i början av 2010-talet. Detta känns speciellt angeläget då området är lättillgängligt och besöks av så många naturintresserade människor.

Omfattande röjningar genomfördes vid naturum 2021. Detta förefaller ha påverkat bestånden av gullstånds på ett positivt sätt då flera hundra blommande stänglar kunde noteras i år.

Antal blommande stänglar av gullstånds kring naturum 2025. Inom parentes anges antalet stänglar 2024.

Provyta invid naturumbron

Den lilla yta omedelbart norr om naturum, som begränsas av bron i söder, den nygrävda kanalen mot norr och gråvidebuskaget i öster, är ett lämpligt område att ha en årlig uppföljning av. Ytan är ohävdad och lättillgänglig. 2013 fanns här 45 blommande stänglar och 2014–2016 höll sig antalet stänglar på ungefär samma nivå. Många stänglar har under senare år varit kraftigt angripna av karminspinnarlarver och 2017 kunde jag bara notera 9 stänglar (nästan alla angripna av larver). 2018–2021 blommade relativt många plantor men har minskat till endast något tiotal de senaste åren. Detta är beklagligt, men beror säkert i huvudsak på angrepp av karminspinnare som fanns rikligt på flera plantor även i år.

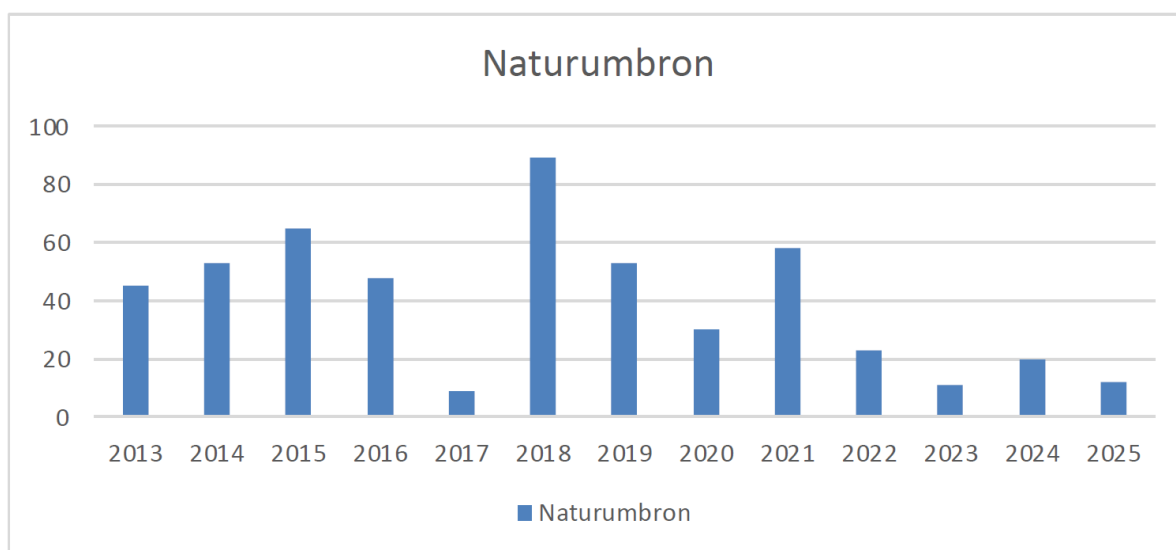
Gullstånds växer publikvänligt invid naturumbron.

Flera plantor var svårt angripna av karminspinnare i år.

Inom parentes anges antalet blommande stänglar 2024.

Även i år fanns inga blommade gullstånds på den röjda ytan norr om naturum.

Årummet norr om naturum

Stora partier av Härlövsängar, inom det nyinrättade naturreservatet Årummet, upptas av täta, ogenomträngliga snår av gråvide. Under sommaren 2013 röjdes ett område med sådana gråvidebuskage bort några hundra meter norr om naturum, bl.a. för att skapa förutsättningar för gullstånds att föröka och etablera sig vegetativt eller med hjälp av frön. Hösten 2013 upptogs den röjda ytan av en vattenspegel utan vegetation. 2014 var röjningen ganska tätt bevuxen av gräs, starr och högorter, t.ex. fackelblomster. Någon gullstånds sågs inte till på den röjda ytan. I augusti samma år flyttades tre plantor till det röjda området från ett bestånd som växte strax intill. Dessvärre tycks dessa plantor ha försvunnit direkt för någon gullstånds syntes inte till på den röjda ytan åren 2015–2021. Då ytan under dessa år växte igen kraftigt med framförallt sly av gråvide röjdes den åter 2021. Denna åtgärd gav genast resultat för 2022 blommade ca 15 stänglar längst i nordost av röjningen. Dessa växte utmed "Lillrännan" som under många år hyst en stabil förekomst av gullstånds. Tyvärr har det varit tomt på blommande gullstånds de senaste tre åren, men förhoppningsvis kan den återkomma på den nyröjda ytan i framtiden. Strax utanför denna yta (söder om) blommade ett litet bestånd med ca 5 stänglar i år.

Diskussion

Genom de årliga inventeringarna av gullstånds på ett antal utvalda lokaler under mer än två decennier, har kunskap inhämtats om gullstånds och de faktorer som påverkar dess trivsel och frekvens. Sådana faktorer är exempelvis vattenstånd, hävd och insektsangrepp. Det finns dock omständigheter kring dess uppträdande som jag, åtminstone hittills, inte kan förstå. T.ex. hur kan den, som vid Kvarnäsviken, åter blomma mycket rikligt efter att inte setts till alls under 5–6 år? Är det ett tecken på att den kan överleva med underjordiska delar under en följd av år eller beror det på fröspridning? (Det sistnämnda är väl mindre troligt.) Varför har gullstånds inte kunnat återkomma på samma sätt på de svagt hävdade partierna vid Norra Lingenäset? Vid Lille sjö har den inte heller visat tecken på att återhämta sig. Märkligt är även att enstaka plantor av gullstånds kan dyka upp på ställen där de inte tidigare inte setts till, t.ex. vid Yngsjö. Lika konstigt är att vissa bestånd ”försvinner” även om miljön tycks vara helt intakt, t.ex. beståndet intill brofästet i Yngsjö. Vissa faktorer, som vattenståndsfluktuationer och insektsangrepp, har vi svårt att göra något åt. Andra, som exempelvis igenväxning av gråvide går att åtgärda. Därför är det mycket glädjande att ett omfattande röjningsarbete genomfördes norr om naturum 2021. Här ska det bli mycket intressant att följa bestånden kommande år.

De kraftiga angreppen av karminspinnare på några lokaler (naturum och Härlöv) för ca 8–10 år sedan, gjorde att det kändes angeläget att möta detta hot med att dra upp frösådda plantor som skulle kunna användas för restaurering av drabbade lokaler. I Europa har grobarhetsförsök av frön från gullstånds genomförts i flera länder. Resultaten har varit väldigt varierande. Frön från England hade en grobarhet på 7 % mot 75 % av frön från Nederländerna och 53 % från Tyskland. För att göra en liknande undersökning i Sverige samlade jag 2014 frön från två olika bestånd vid Kristianstad (på strandskoningen invid Tivolibadet och invid röjningen i Årummet). Kollektorna lämnades till Stefan Andersson vid Ekologiska institutionen i Lund som sådde fröna hösten 2014. Det visade sig att fröna från Tivolibadet grodde fint medan fröna från Årummet inte grodde alls. Någon enstaka planta blommade redan 2015 medan ett 50-tal plantor blommade rikligt följande år. Idag växer det ett antal plantor av gullstånds vid Ekologihuset i Lund. Från dessa plantor bör det vara möjligt att få fram grobara frön för vidare odling om det skulle bli behov av detta i framtiden.

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike – bra för natur och människa

Den här rapporten ingår i Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrikes skriftserie Vattenriket i fokus (ISSN 1653-9338). Här publiceras rapporter och inventeringar som utförts på uppdrag eller i samarbete med Biosfärkontoret.

Rapporterna går att ladda ner från
vattenriket.kristianstad.se/fokus.

Läs mer och se kontaktuppgifter på hemsidan
vattenriket.kristianstad.se